

دانشگاه تربیت مدرس
دانشکده مدیریت و اقتصاد

رساله برای دریافت درجه دکتری
علوم اقتصادی (گرایش اقتصاد صنعتی)

تجزیه و تحلیل آثار بحران مالی جهانی بر رفاه خانوارها در دهک‌های مختلف درآمدی

نگارنده

محمد حسن‌زاده

استاد راهنما (اصلی)

دکتر حسین صادقی

استاد راهنما (دوم)

دکتر بهرام سبحانی

بهمن ۱۳۸۹

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خدا

تاییدیه اعضای هیات داوران حاضر در جلسه دفاع از رساله دکتری

اعضای هیات داوران نسخه نهایی رساله دکتری آقای محمد حسن زاده تحت عنوان " تجزیه و تحلیل آثار بحران مالی جهانی بر رفاه خانوارها در دهک های مختلف درآمدی " را از نظر فرم و محتوا بررسی نموده و پذیرش آن را برای تکمیل درجه دکتری پیشنهاد می کنند.

امضا	رتبه علمی	نام و نام خانوادگی	اعضای هیات داوران
	استادیار	دکتر حسین صادقی	۱- استاد راهنما
	استادیار	دکتر بهرام سحابی	۲- استاد راهنما
	دانشیار	دکتر مجید صباغ کرمانی	۳- استاد مشاور
	استادیار	دکتر علی قنبری	۴- استاد مشاور
	استادیار	دکتر علیرضا ناصری	۵- استاد ناظر
	استادیار	دکتر عباس عساری	۶- استاد ناظر
	استاد	دکتر حمید ابریشمی	۷- استاد ناظر
	دانشیار	دکتر نادر مهرگان	۸- استاد ناظر
	استادیار	۹- نماینده تحصیلات تکمیلی دکتر عباس عساری	

آیین نامه حق مالکیت مادی و معنوی در مورد نتایج پژوهشهای علمی دانشگاه تربیت مدرس

مقدمه: با عنایت به سیاست‌های پژوهشی و فناوری دانشگاه در راستای تحقق عدالت و کرامت انسانها که لازمه شکوفایی علمی و فنی است و رعایت حقوق مادی و معنوی دانشگاه و پژوهشگران، لازم است اعضای هیأت علمی، دانشجویان، دانش‌آموختگان و دیگر همکاران طرح، در مورد نتایج پژوهشهای علمی که تحت عنوان پایان‌نامه، رساله و طرحهای تحقیقاتی با هماهنگی دانشگاه انجام شده است، موارد زیر را رعایت نمایند:

ماده ۱- حق نشر و تکثیر پایان‌نامه/ رساله و درآمدهای حاصل از آنها متعلق به دانشگاه می باشد ولی حقوق معنوی پدید آورندگان محفوظ خواهد بود.

ماده ۲- انتشار مقاله یا مقالات مستخرج از پایان‌نامه/ رساله به صورت چاپ در نشریات علمی و یا ارائه در مجامع علمی باید به نام دانشگاه بوده و با تایید استاد راهنمای اصلی، یکی از اساتید راهنما، مشاور و یا دانشجو مسئول مکاتبات مقاله باشد. ولی مسئولیت علمی مقاله مستخرج از پایان‌نامه و رساله به عهده اساتید راهنما و دانشجو می باشد.

تبصره: در مقالاتی که پس از دانش‌آموختگی بصورت ترکیبی از اطلاعات جدید و نتایج حاصل از پایان‌نامه/ رساله نیز منتشر می‌شود نیز باید نام دانشگاه درج شود.

ماده ۳- انتشار کتاب، نرم افزار و یا آثار ویژه (اثری هنری مانند فیلم، عکس، نقاشی و نمایشنامه) حاصل از نتایج پایان‌نامه/ رساله و تمامی طرحهای تحقیقاتی کلیه واحدهای دانشگاه اعم از دانشکده ها، مراکز تحقیقاتی، پژوهشکده ها، پارک علم و فناوری و دیگر واحدها باید با مجوز کتبی صادره از معاونت پژوهشی دانشگاه و براساس آئین نامه های مصوب انجام شود.

ماده ۴- ثبت اختراع و تدوین دانش فنی و یا ارائه یافته ها در جشنواره‌های ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی که حاصل نتایج مستخرج از پایان‌نامه/ رساله و تمامی طرحهای تحقیقاتی دانشگاه باید با هماهنگی استاد راهنما یا مجری طرح از طریق معاونت پژوهشی دانشگاه انجام گیرد.

ماده ۵- این آیین‌نامه در ۵ ماده و یک تبصره در تاریخ ۸۷/۴/۱ شورای پژوهشی و در تاریخ ۸۷/۴/۲۳ در هیأت رئیسه دانشگاه به تایید رسید و در جلسه مورخ ۸۷/۷/۱۵ شورای دانشگاه به تصویب رسیده و از تاریخ تصویب در شورای دانشگاه لازم‌الاجرا است.

«اینجانب. محمد حسن‌زاده دانشجوی رشته علوم اقتصادی ورودی سال تحصیلی ۸۶-۱۳۸۵ مقطع دکتری دانشکده مدیریت و اقتصاد متعهد می‌شوم کلیه نکات مندرج در آئین نامه حق مالکیت مادی و معنوی در مورد نتایج پژوهش‌های علمی دانشگاه تربیت مدرس را در انتشار یافته‌های علمی مستخرج از پایان‌نامه / رساله تحصیلی خود رعایت نمایم. در صورت تخلف از مفاد آئین نامه فوق‌الاشعار به دانشگاه وکالت و نمایندگی می‌دهم که از طرف اینجانب نسبت به لغو امتیاز اختراع بنام بنده و یا هر گونه امتیاز دیگر و تغییر آن به نام دانشگاه اقدام نماید. ضمناً نسبت به جبران فوری ضرر و زیان حاصله بر اساس برآورد دانشگاه اقدام خواهم نمود و بدینوسیله حق هر گونه اعتراض را از خود سلب نمودم»

امضا:
تاریخ: ۸۹/۱۱/۲

آیین نامه چاپ پایان نامه (رساله) های دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس

نظر به اینکه چاپ و انتشار پایان نامه (رساله) های تحصیلی دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس، مبین بخشی از فعالیتهای علمی - پژوهشی دانشگاه است بنابراین به منظور آگاهی و رعایت حقوق دانشگاه، دانش آموختگان این دانشگاه نسبت به رعایت موارد ذیل متعهد می شوند:

ماده ۱: در صورت اقدام به چاپ پایان نامه (رساله) ی خود، مراتب را قبلاً به طور کتبی به «دفتر نشر آثار علمی» دانشگاه اطلاع دهد.

ماده ۲: در صفحه سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه) عبارت ذیل را چاپ کند:

«کتاب حاضر، حاصل پایان نامه کارشناسی ارشد/ رساله دکتری نگارنده در رشته علوم اقتصادی است که در سال ۱۳۸۹ در دانشکده مدیریت و اقتصاد دانشگاه تربیت مدرس به راهنمایی سرکار خانم/جناب آقای دکتر حسین صادقی و دکتر بهرام سحابی، مشاوره سرکار خانم/جناب آقای دکتر مجید صباغ کرمانی و مشاوره سرکار خانم/جناب آقای دکتر علی قنبری از آن دفاع شده است.»

ماده ۳: به منظور جبران بخشی از هزینه های انتشارات دانشگاه، تعداد یک درصد شمارگان کتاب (در هر نوبت چاپ) را به «دفتر نشر آثار علمی» دانشگاه اهدا کند. دانشگاه می تواند مازاد نیاز خود را به نفع مرکز نشر در معرض فروش قرار دهد.

ماده ۴: در صورت عدم رعایت ماده ۳، ۵۰٪ بهای شمارگان چاپ شده را به عنوان خسارت به دانشگاه تربیت مدرس، تأدیه کند.

ماده ۵: دانشجو تعهد و قبول می کند در صورت خودداری از پرداخت بهای خسارت، دانشگاه می تواند خسارت مذکور را از طریق مراجع قضایی مطالبه و وصول کند؛ به علاوه به دانشگاه حق می دهد به منظور استیفای حقوق خود، از طریق دادگاه، معادل وجه مذکور در ماده ۴ را از محل توقیف کتابهای عرضه شده نگارنده برای فروش، تامین نماید.

ماده ۶: اینجانب محمد حسن زاده دانشجوی رشته علوم اقتصادی مقطع دکتری تعهد فوق و ضمانت اجرایی آن را قبول کرده، به آن ملتزم می شوم.

نام و نام خانوادگی: محمد حسن زاده

تاریخ و امضا: ۸۹/۱۱/۳

دانشگاه تربیت مدرس
دانشکده مدیریت و اقتصاد

رساله برای دریافت درجه دکتری
علوم اقتصادی (گرایش اقتصاد صنعتی)

تجزیه و تحلیل آثار بحران مالی جهانی بر رفاه خانوارها در دهک‌های مختلف درآمدی

نگارنده

محمد حسن‌زاده

استاد راهنما (اصلی)

دکتر حسین صادقی

استاد راهنما (دوم)

دکتر بهرام سحابی

استاد مشاور اول

دکتر مجید صباغ‌کردمانی

استاد مشاور دوم

دکتر علی قنبری

بهمن ۱۳۸۹

تقدیم به

مادر عزیزم

و

روح پاک پدر مهربانم

تقدیر و تشکر

خدای راسخ کویم که حیاتم بخشیده و از لذتها و نعمتهای بیکرانیش نسیم داد.

- ✓ از ماد عزیزم، مهرباترین و بی ادعترین دوست زندگیم، به خاطر تمام زحماتش شکر می‌کنم.
- ✓ از زحمات بی‌شائبه آقایان دکتر حسین صادقی و دکتر بهرام سبحانی پاسکزارم که زحمت راهنمایی این رساله را قبل فرمودند و در طول تحصیل نیز با اخلاق خوب و صمیمی خود، همواره به بنده دلگرمی دادند.
- ✓ از اساتید مشاورم آقایان دکتر محمد صباغ کرمانی و دکتر علی قبری صمیمانه قدر دانی می‌کنم.
- ✓ از آقای دکتر لافکرین و بهکانشان که از طریق پست الکترونیکی اطلاعات مفیدشان را در اختیار بنده گذاشته و کمک شایانی در تکمیل رساله و برآورد مدل نمودند، نهایت پاسکزاری را دارم.
- ✓ از تمامی اساتیدم که در تمامی دوران تحصیلم، همواره مشوق بنده بودند بسیار پاسکزارم.
- ✓ از اعضای خانواده ام که تاجایی که برایشان ممکن بود مرا حمایت کردند قدر دانی می‌کنم.
- ✓ از تمامی عزیزانی که در مسیر تحصیل مرا یاری نمودند بالاخص برادر عزیزم حسام حسن زاده و دوست گرامیم وحید فعالیت کمال شکر را دارم.

چکیده

آشفته‌گی عظیمی که از آگوست ۲۰۰۷ در بازار مسکن و بازارهای مالی ایالات متحده آمریکا پدیدار شد؛ در سال ۲۰۰۸ نیز ادامه یافت و در ماه سپتامبر این سال با به تصویر کشیدن یک بحران مالی بزرگ، بازارهای مالی بین‌المللی و اقتصاد بسیاری از کشورهای جهان را در معرض آسیب‌های جدی قرار داد. بحران مالی و اعتباری سال ۲۰۰۸، بانک‌ها و موسسات مالی بسیاری را در سراسر جهان به ورطه نابودی و ورشکستگی کشاند. کشورهای صنعتی جهان و بالاخص آمریکا تلاش نمود تا اثرات این بحران را محدود سازد اما به رغم این تلاش‌ها هنوز این بحران مهار نشده و اثرات آن تا چند سال آتی ادامه خواهد داشت.

این رساله با بکارگیری مدل تعادل عمومی قابل محاسبه اثرات احتمالی این بحران بر رفاه خانوارها در دهک‌های مختلف درآمدی را با تاکید بر تجارت خارجی و تغییرات قیمت کالاهای صادراتی و وارداتی ایران و همچنین تغییر پس‌انداز خارجی بررسی می‌نماید. معادلات مدل تعادل عمومی در چهار بلوک تقسیم بندی شده‌اند: بلوک قیمت، تولید و تجارت، نهادها و بلوک محدودیت‌ها. در مدل بکار رفته ویژگی‌های خاص کشورهای در حال توسعه از جمله هزینه‌های مبادلاتی و خود مصرفی خانوارها در نظر گرفته شده است. همچنین به منظور بررسی تغییرات رفاه خانوارها معیار تغییرات معادل در چارچوب مدل تعادل عمومی محاسبه شده است. خانوارها با توجه به سطح درآمد به دهک‌های درآمدی تقسیم می‌شوند و همچنین به دو گروه شهری و روستایی تفکیک می‌شوند.

نتیجه بکارگیری مدل تعادل عمومی نشان می‌دهد که نحوه تاثیرگذاری بحران مالی جهانی بر رفاه خانوارها با توجه به عمق بحران متفاوت خواهد بود. بطوری که اگر بحران مالی محدود باشد، بر رفاه دهک‌های بالای درآمدی بیش از دهک‌های پائین درآمدی موثر خواهد بود، اما در صورتی که بحران مالی عمیق‌تر شود کاهش رفاه فقرا و ثروتمندان همگرا می‌شود و دوگروه به صورت یکسان تحت تاثیر قرار می‌گیرند. از سوی دیگر در صورتی که بحران مالی محدود باشد، کاهش رفاه خانوارهای روستایی به طور قابل توجهی بیش از خانوارهای شهری خواهد بود، اما با عمیق‌تر شدن بحران، این الگو تغییر می‌کند و در نهایت خانوارهای شهری بیش از خانوارهای روستایی کاهش رفاه خواهند داشت.

کلمات کلیدی: بحران مالی جهانی، مدل تعادل عمومی قابل محاسبه، رفاه خانوارها.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
د	فهرست جداول
ه	فهرست نمودارها
۱	فصل اول: کلیات
۱-۱	تعریف مساله
۲-۱	سؤالهای اصلی تحقیق
۳-۱	سابقه و ضرورت انجام تحقیق
۴-۱	فرضیه‌های تحقیق
۵-۱	هدف‌های تحقیق
۶-۱	روش انجام پژوهش
۷-۱	نوآوری پژوهش
۱۰	فصل دوم: ریشه‌های بحران مالی آمریکا
۱-۲	مقدمه
۲-۲	تقاضای مسکن و تصور ریسک پائین سرمایه‌گذاری در بخش مسکن
۳-۲	تغییر ترکیب وام‌های رهنی و تضعیف استانداردهای پرداخت وام
۴-۲	انگیزه‌های اقتصادی در بازار مسکن و وام‌های رهنی
۵-۲	فروش اوراق بهادا وام‌های رهنی و تامین مالی رونق بخش مسکن
۶-۲	فروش اوراق بهادار و عرضه وام بیشتر، تعهدات بدهی وثیقه‌دار، ابزار ویژه سرمایه‌گذاری و قرض‌گیری کوتاه مدت
۱-۶-۲	ابزار تعهدات بدهی وثیقه‌دار (سی.دی.او)
۲-۶-۲	واسطه‌های سرمایه‌گذاری ساختار یافته (اس.ای.وی) و شرکت‌های خارج از ترازنامه
۳-۶-۲	عرضه وام و انگیزه برای قرض‌گیری کوتاه مدت
۴-۶-۲	بیمه اعتباری و رشد عظیم معاوضه نکول اعتبار (سی.دی.اس)
۱-۲	آژانس‌های اعتبار سنجی
۲-۲	سیاست فدرال رزرو، قرض‌گیری خارجی و جستجو برای عایدی
۳-۲	قانونگذاری و نظارت
۴-۲	شکست اقدامات مدیریت ریسک شرکت
۵-۲	اثر ارزشگذاری جاری یا ارزشگذاری بر مبنای قیمت بازار
۶-۲	خلاصه و نتیجه‌گیری فصل

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
فصل سوم: تاثیر بحران مالی بر اقتصاد کشورهای جهان و شناسایی مسیرهای تاثیرگذاری بر اقتصاد ایران ۵۱	
۱-۳- مقدمه	۵۲
۲-۳- تصویر جهانی اثر گذاری بحران مالی جهانی	۵۲
۳-۳- تحقیقات انجام شده	۵۵
۴-۳- مکانیزمهای انتقال بحران به کشورهای در حال توسعه	۶۰
۱-۴-۳- سرایت مالی و سرریز شدن اثرات بازارهای مالی کشورهای توسعه یافته بر کشورهای در حال توسعه	۶۰
۱-۴-۳- رکود اقتصادی کشورهای توسعه یافته و متاثر شدن کشورهای در حال توسعه	۶۱
۲-۴-۳- تجارت و قیمت‌های تجاری	۶۱
۱-۲-۴-۳- کاهش جریان مالی به کشورهای در حال توسعه	۶۵
۱-۱-۲-۴-۳- انتقالات وجوه	۶۵
۲-۱-۲-۴-۳- سرمایه گذاری مستقیم خارجی و سرمایه‌گذاری در اوراق بهادار	۶۷
۳-۱-۲-۴-۳- وام‌های تجاری	۶۹
۱-۱-۲-۴-۳- کمک‌های مالی	۷۰
۳-۴-۳- چه کشورهایی و از چه کانال‌هایی از بحران مالی جهانی آسیب می‌بینند؟	۷۱
۵-۳- عکس‌العمل سیاستی کشورهای در حال توسعه در مقابله با بحران مالی	۷۲
۱-۵-۳- عکس‌العمل سیاستی فوری	۷۳
۲-۵-۳- عکس‌العمل کوتاه مدت	۷۵
۳-۵-۳- عکس‌العمل‌های بلند مدت: توسعه مالی	۷۷
۴-۵-۳- عکس‌العمل بلند مدت: اصلاح سیستم مالی بین‌المللی	۷۸
۵-۵-۳- بررسی شرایط کشورهای در حال توسعه برای اجرای سیاست‌های اقتصادی در شرایط بحران	۸۱
۶-۳- ارزیابی کانال‌های اثرگذاری بحران بر اقتصاد ایران	۸۵
۷-۳- نتیجه‌گیری	۹۰
فصل چهارم: چارچوب مدل تعادل عمومی قابل محاسبه برای تجزیه و تحلیل اثرات رفاهی شوک‌های بیرونی ۹۳	
۱-۴- مقدمه	۹۴
۲-۴- مقایسه مدل تعادل عمومی قابل محاسبه با سایر مدل‌های مرسوم در اقتصاد	۹۷
۳-۴- فرآیند بکارگیری مدل تعادل عمومی	۹۹
۴-۴- مرور کلی مدل تعادل عمومی محاسبه پذیر استاندارد	۱۰۰
۱-۴-۴- فعالیت‌ها، تولید و بازار عوامل تولید	۱۰۱
۲-۴-۴- نهادها	۱۰۴

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۰۶	۳-۴-۴- بازار کالاها
۱۱۰	۵-۴- بررسی حالت‌های مختلف تعادل‌های کلان اقتصادی
۱۱۳	۶-۴- انتخاب حالت مناسب تعادل کلان اقتصادی برای تجزیه و تحلیل آثار رفاهی شوک‌های بیرونی
فصل پنجم: بررسی تاثیر بحران مالی جهانی بر رفاه خانوارهای شهری و روستایی در دهک‌های درآمدی با استفاده از مدل تعادل عمومی	
۱۱۷	۱-۵- مقدمه
۱۱۸	۲-۵- بررسی معادلات مربوط به متغیرهای سناریوسازی و نهاد خانوار
۱۲۹	۳-۵- اندازه‌گیری رفاه در مدل تعادل عمومی
۱۳۹	۴-۵- ماتریس حسابداری اجتماعی
۱۴۵	۵-۵- تجزیه و تحلیل نتایج شبیه‌سازی
۱۴۶	۱-۵-۵- سناریو اول: کاهش قیمت جهانی کالاهای صادراتی ایران
۱۵۵	۲-۵-۵- سناریو کاهش قیمت جهانی کالاهای وارداتی ایران
۱۶۱	۱-۱-۵- سناریو کاهش پس‌انداز خارجی
۱۶۵	۳-۵-۵- سناریو کاهش همزمان قیمت جهانی کالاهای صادراتی، وارداتی و پس‌انداز خارجی ایران
۱۷۴	۶-۵- خلاصه و نتیجه‌گیری فصل
۱۷۹	فصل ششم: خلاصه و نتیجه‌گیری
۱۹۴	فهرست منابع
۲۰۱	پیوست‌ها

فهرست جداول

صفحه

عنوان

جدول ۱-۳: نرخ رشد اقتصاد جهانی (درصد).....	۵۴
جدول ۲-۳: نرخ رشد اقتصادی منطقه خاورمیانه (درصد).....	۵۵
جدول ۳-۳: خلاصه عکس‌العمل در مقابل بحران مالی.....	۸۰
جدول ۴-۳: شاخص‌های بخش خارجی کشورهای در حال توسعه و در حال گذر با جمعیت بالای ۵ میلیون نفر.....	۸۳
جدول ۵-۳: مقدار متغیرهای موثر در اثرگذاری بحران مالی جهانی بر اقتصاد ایران، ۱۳۸۶، میلیون دلار.....	۸۸
جدول ۱-۴: حالت‌های مختلف بستن مدل برای محدودیت‌های کلان.....	۱۱۲
جدول ۱-۵: ماتریس حسابداری اجتماعی کلان.....	۱۴۱
جدول ۲-۵: معادلات موازنه ماتریس حسابداری اجتماعی کلان.....	۱۴۲
جدول ۳-۵: ساختار ماتریس حسابداری اجتماعی مورد استفاده در مدل تعادل عمومی.....	۱۴۳
جدول ۴-۵: تاثیر کاهش قیمت جهانی کالاهای صادراتی ایران بر درآمد خانوارها (درصد).....	۱۴۸
جدول ۵-۵: تاثیر کاهش قیمت جهانی کالاهای صادراتی ایران بر مخارج مصرفی خانوارها (درصد).....	۱۵۱
جدول ۶-۵: تاثیر کاهش قیمت جهانی کالاهای صادراتی ایران بر رفاه خانوارها (معیار EV)، میلیارد ریال.....	۱۵۴
جدول ۷-۵: تاثیر کاهش قیمت جهانی کالاهای وارداتی ایران بر درآمد خانوارها (درصد).....	۱۵۷
جدول ۸-۵: تاثیر کاهش قیمت جهانی کالاهای وارداتی ایران بر مخارج مصرفی خانوارها (درصد).....	۱۵۹
جدول ۹-۵: تاثیر کاهش قیمت جهانی کالاهای وارداتی ایران بر رفاه خانوارها (معیار EV)، میلیارد ریال.....	۱۶۰
جدول ۱۰-۵: تاثیر کاهش پس‌انداز خارجی بر درآمد خانوارها (درصد).....	۱۶۲
جدول ۱۱-۵: تاثیر کاهش پس‌انداز خارجی بر مخارج مصرفی خانوارها (درصد).....	۱۶۳
جدول ۱۲-۵: تاثیر کاهش پس‌انداز خارجی بر رفاه خانوارها (معیار EV)، میلیارد ریال.....	۱۶۴
جدول ۱۳-۵: تاثیر کاهش همزمان قیمت جهانی کالاهای صادراتی، وارداتی و پس‌انداز خارجی ایران.....	۱۶۶
جدول ۱۴-۵: تاثیر کاهش همزمان قیمت جهانی کالاهای صادراتی، وارداتی و پس‌انداز خارجی ایران.....	۱۶۸
جدول ۱۵-۵: تاثیر کاهش همزمان قیمت جهانی کالاهای صادراتی، وارداتی و پس‌انداز خارجی ایران.....	۱۷۰
جدول ۱۶-۵: نسبت EV به مخارج مصرفی هر دهک.....	۱۷۲
جدول ۱۷-۵: میزان کاهش رفاه ناشی از بحران مالی جهانی در گروه‌های مختلف درآمدی.....	۱۷۳

فهرست نمودارها

صفحه	عنوان
۳	نمودار ۱-۱: مسیرهای انتقال بحران مالی جهانی .....
۱۲	نمودار ۱-۲: شاخص قیمت مسکن آمریکا .....
۱۴	نمودار ۲-۲: قیمت واقعی مسکن و درآمد واقعی خانوار (۱۹۷۶=۱۰۰)؛ نرخ وام رهنی سی ساله .....
۱۷	نمودار ۳-۲: میزان وام‌های رهنی و سهم آنها (میلیارد دلار، درصد) .....
۳۲	نمودار ۴-۲: درصد فروش اوراق بهادار وام رهنی با توجه به نوع وام (مقایسه سال‌های ۲۰۰۱ و ۲۰۰۶، درصد) .....
۷۱	نمودار ۱-۳: مسیرهای تاثیرگذاری بحران مالی جهانی .....
۹۷	نمودار ۱-۴: مقایسه مدل‌های کاربری اقتصاد .....
۱۰۰	نمودار ۲-۴: فرآیند بکارگیری مدل تعادل عمومی در ارزیابی سیاست .....
۱۰۲	نمودار ۳-۴: تکنولوژی تولید .....
۱۰۹	نمودار ۴-۴: جریان کالاهای بازاری .....
۱۳۱	نمودار ۱-۵: تغییرات معادل و جبرانی .....
۱۳۳	نمودار ۲-۵: تغییرات معادل و تغییرات جبرانی در حالت همگن خطی .....
۱۴۶	نمودار ۳-۵: مکانیزم انتقال قیمت‌های صادراتی در چاقوب مدل تعادل عمومی .....
۱۵۲	نمودار ۴-۵: تاثیر کاهش ۳۰ درصدی قیمت کالاهای صادراتی بر مخارج مصرفی خانوار در دهک‌های درآمدی .....
۱۵۵	نمودار ۵-۵: کاهش رفاه مناطق شهری تحت سناریو کاهش ۳۰ درصدی قیمت کالاهای صادراتی ایران .....
۱۵۶	نمودار ۶-۵: مکانیزم انتقال قیمت‌های وارداتی در مدل تعادل عمومی .....
۱۵۷	نمودار ۷-۵: تغییرات درآمد خانوارها در مناطق شهری و روستایی تحت سناریو کاهش ۳۰ درصدی قیمت جهانی کالاهای وارداتی .....
۱۵۸	.....

فصل اول: کلیات

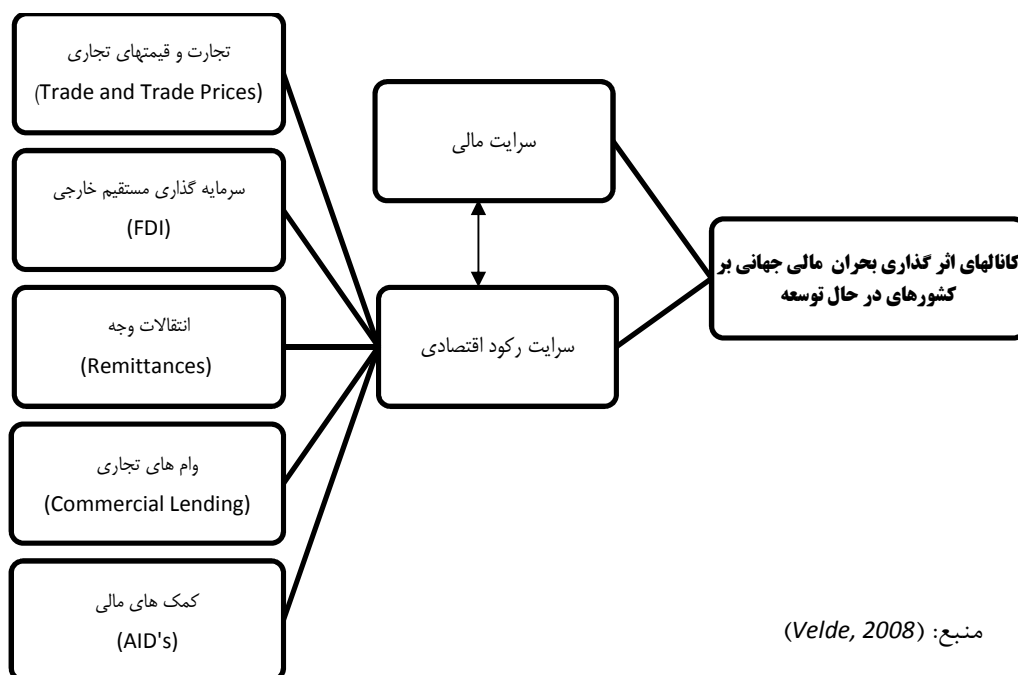

۱-۱- تعریف مساله

بحران‌های مالی به حالت‌هایی اطلاق می‌شود که در آن ارزش موسسات مالی و یا دارایی‌ها به یکباره کاهش می‌یابد. حالت‌هایی چون سقوط در بازار بورس، ترکیدن حساب‌های مالی، بحران‌های نقدینگی، عدم توانایی دولت در پرداخت بدهی نیز در گروه بحران‌های مالی طبقه‌بندی می‌شود (Goldsmith, 1982:42).

بحران‌های مالی امروزه به دلیل ادغام مالی موسسات و همچنین ادغام اقتصادی کشورها به سرعت از کشوری به کشورهای دیگر سرایت می‌کند. بحران مالی آمریکا از سال ۲۰۰۷ آغاز شد و با گذشت زمان عمق و وسعت آن در اقتصاد جهانی بیشتر شد. این بحران آنچنان عمیق بود که اقداماتی نظیر طرح نجات ۷۰۰ میلیارد دلاری آمریکا، تزریق مبالغ هنگفت دیگر توسط سایر کشورها به بازارهای مالی، تضمین سپرده‌های بانکی و برخی اقدامات دیگر و کاهش هماهنگ نرخ‌های بهره نتوانست بازارهای بین‌المللی را از فرو رفتن در بحران اقتصادی نجات دهد. پیش‌بینی‌های اخیر توسط موسسات بین‌المللی همچون بانک جهانی و صندوق بین‌المللی پول نشان از آن دارد که اثرات این بحران در سال‌های آتی همچنان ادامه خواهد داشت. صندوق بین‌المللی پول رشد اقتصادی جهان را در سال ۲۰۰۹، ۰/۶- درصد شد و برای سال ۲۰۱۰ تنها ۴/۲ درصد پیش‌بینی کرده است (World Economic Outlook, 2010).

بررسی‌های انجام شده نشان می‌دهد که بحران‌های مالی جهانی از دو طریق بر کشورهای در حال توسعه تاثیر می‌گذارد: ۱- سرایت مالی^۱ و ۲- سرایت رکود اقتصادی کشورهای توسعه یافته به کشورهای در حال توسعه. سرایت رکود اقتصادی کشورهای صنعتی به کشورهای در حال توسعه خود از کانالهای مختلفی صورت می‌گیرد که در نمودار زیر نشان داده شده است.

نمودار ۱-۱: مسیره‌های انتقال بحران مالی جهانی

با توجه به اینکه بخش مالی ایران ادغام‌چندانی با نظام مالی جهانی ندارد، انتظار می‌رود که مسیر سرایت مالی در انتقال بحران به اقتصاد ایران چندان موثر نباشد. در مسیر سرایت رکود اقتصاد جهانی بالتبع متغیرهای اقتصادی کشور تحت تاثیر قرار خواهد گرفت. در میان متغیرهای ذکر شده فوق نیز

^۱ Financial Contagion

انتظار بر این است که با توجه به وام‌های اندک تجاری ایران، کمک‌های مالی بسیار محدود و انتقالات وجه اندک، تنها از مسیر تجاری و سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی اقتصاد ایران از این بحران متاثر شود. البته با توجه به پایین بودن سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی انتظار بر این است که تجارت و قیمت کالاهای تجاری بیشترین تاثیرگذاری را داشته باشد^۱.

بحران‌های اخیر با تاثیرگذاری بر تقاضای کالاها و خدمات و لذا تغییر قیمت جهانی کالاها می‌تواند بخش تجارت خارجی و درآمدهای ارزی ایران را متاثر نماید و از این طریق متغیرهای کلان اقتصادی کشور را تحت تاثیر قرار دهد و در نهایت رفاه خانوارها تحت تاثیر قرار می‌گیرد. کاهش قیمت‌های جهانی کالاهای صادراتی ایران و بالاخص نفت خام ضمن کاهش درآمدهای دولت و کاهش درآمدهای ارزی کشور محدودیت‌های شدیدی را بر اقتصاد ایران تحمیل خواهد کرد که این محدودیت‌ها می‌تواند رشد اقتصادی و سایر متغیرهای کلان اقتصادی را متاثر نماید. از سوی دیگر انتظار بر این است که کاهش قیمت کالاهای وارداتی ایران تاثیر مثبتی بر اقتصاد کشور داشته باشد و همچنین با توجه به پائین بودن قیمت‌های داخلی نسبت به قیمت‌های خارجی بار مالی دولت را در پرداخت یارانه‌ها کاهش دهد. تمامی این تغییرات از یک سو درآمد خانوارها و از سوی دیگر هزینه‌های آنها را تحت تاثیر قرار خواهد داد. این تغییرات رفاه خانوارها را متاثر کرده و انتظار بر این است که اثرات آن در گروه‌های مختلف درآمدی متفاوت باشد. آگاهی از میزان این تاثیرات و مقایسه اثرات زیانبار بحران بر رفاه خانوارها در دهک‌های درآمدی می‌تواند اطلاعات مفیدی را در جهت سیاست‌گذاری‌های اقتصادی دولت ارائه نماید.

---

^۱ در فصل‌های آتی رساله اطلاعات جامعتری در این خصوص ارائه شده است.

به رغم اهمیت بسیار بالای این بحران و اثرات آن بر اقتصاد ایران تاکنون در ایران پژوهش جامعی در خصوص اثرات احتمالی این پدیده بر اقتصاد ایران و بالخص رفاه خانوارها صورت نگرفته است. با توجه به وسعت موضوع امکان بررسی تمامی اثرات به صورت کمی وجود نخواهد داشت و لذا این رساله در نظر دارد با تاکید بر تغییرات جهانی شاخص قیمت صادراتی و وارداتی و همچنین پس‌اندازهای خارجی و با استفاده از رهیافت مدل تعادل عمومی، اثرات این بحران را بر رفاه خانوارها در دهک‌های درآمدی مورد بررسی قرار دهد. به منظور دسترسی به نتایج دقیق‌تر در این رساله از معیار تغییرات معادل (EV) برای بررسی تغییرات رفاه در دهک‌های مختلف درآمدی استفاده شده است.

۲-۱ - سؤالیهای اصلی تحقیق

- ۱- الگوی تاثیرگذاری بحران مالی جهانی در دهک‌های مختلف درآمدی چگونه خواهد بود؟
- ۲- بحران مالی جهانی بر رفاه خانوارهای شهری موثرتر خواهد بود یا مناطق روستایی؟

۳-۱ - سابقه و ضرورت انجام تحقیق

با توجه به اهمیت موضوع بحران مالی جهانی، از زمان آشکار شدن آثار این بحران موسسات بین‌المللی مالی و پولی مطالعات وسیعی را در خصوص ابعاد این بحران و اثرگذاری آن بر کشورهای آغاز نمودند.

صندوق بین‌المللی پول در گزارشی با عنوان "اثرات بحران مالی جهانی بر کشورهای با درآمد پائین" ابعاد مختلف این بحران را مورد بررسی قرار داده و کانال‌هایی را که کشورهای کم درآمد ممکن است از